

Koráb pohádek Eduarda Basse pluje na vlnách imaginace. Přináší zprávu, že touha po poznání nemusí být jen prométheovská*

JANA HORÁKOVÁ

Dne 14. listopadu uspořádalo Nakladatelství Masarykovy univerzity v kavárně Univerzitního kina Scala křest knihy *Koráb pohádek*.

Autorem čtyřiceti tří převyprávěných pohádek národů téměř celého světa je Eduard Bass, spisovatel a novinář čapkovské generace, od jehož úmrtí v roce 2016 uplynulo sedmdesát let. Jedná se o první úplné, s respektem k autorovu rukopisu a intencím, vypravené vydání Bassových pohádek. Editorkou je Hedvika Landová, jež obhájila rukopis knihy jako svoji magisterskou diplomovou práci na Ústavu českého jazyka a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v roce 2010, vedoucím práce byl Mgr. Michal Fránek, Ph.D. Knihu ilustroval Petr Korunka a graficky ji zpracovala Nikola Kalinová.



Z dopisu, který zaslala Hedvika Landová do Nakladatelství Masarykovy univerzity 27. února 2016:

„Jedná se o soubor 43 pohádek, které Bass převzal z německy psané edice světových pohádek a převyprávěl je. Pohádky jsou kratšího rozsahu a rozmanitého obsahu. Zajímavé jsou především tím, že vystihují kulturu daného národa. Některé jsou vtípné, jiné kruté, další velmi podobné našim českým.

25 pohádek z tohoto souboru již vyšlo, a to pod názvem *Na lodi za pohádkou*, roku 1957. Roku 1969 vyšel soubor pod stejným názvem, ale obsahoval pouze 23 pohádek. Reprint druhého vydání vyšel roku 2000 v nakladatelství Olympia. Obě vydání připravila Jaroslava Reitmannová, ovšem do textů značně zasahovala (škrtila někdy i celé pasáže, nahrazovala slova apod.). Bassovy pohádky, které Vám zasílám, by tak vyšly poprvé v úplnosti a podle edičních zásad.“

Pohádky se v edičních plánech akademických nakladatelství vyskytují, pokud je mi známo, jen vzácně. Proto, když se na mne obrátila ředitelka nakladatelství MU doktorka Alena Mizerová s dotazem, jestli má filozofická fakulta zájem podílet se na vydání knihy, nejdříve jsem váhala a zvažovala všechna „pro“ a „proti“. Nakonec převážilo „pro“ podpořené argumentem, že se jedná o první kritickou edici a první kompletní vydání Bassových pohádek. Rozhodující tedy byla vědecká metoda práce korunovaná objevy dnešním čtenářům neznámých pohádek v dobových periodikách.

Argument vědeckého zpracování publikace je nepochybně významný, protože opravňuje tuto pohádkovou knihu stát po boku jiných, předmětem svého výzkumu explicitněji vědeckých titulů, které pod záštitou Masarykovy univerzity vycházejí. Současně je však na první pohled jasné, že tento titul je jiný než ostatní vycházející pod značkou MUNI PRESS. Když jsem se připravovala na křest knihy, přemýšlela jsem především o tom, jak vystihnout právě tuto jinakost.

Jak už to v pohádkách bývá, nakonec jsem našla odpověď přímo pod nosem, totiž na stránkách této knížky, v autorčině doslovu, v němž připomíná, že název předchozích vydání Bassem převyprávěných pohádek zněl *Na lodi za pohádkou*, zatímco ona se rozhodla pro původní název *Koráb pohádek*. Tato zdánlivě drobná změna pro mne symbolizuje rozdíl mezi dvěma druhy poznání, které by Gaston Bachelard, přední filozof vědy 20. století, zřejmě identifikoval se dvěma živly – živlem ohně a živlem vody.

Na lodi za pohádkou putují dobrodruzi, kteří chtějí poznat svět, nové krajiny, a vytěžit jejich bohatství i pohádky. S touto kořistí se pak vracejí zpět, aby se o své poznání podělili s ostatními. Na lodi za pohádkou putují hrdinové, muži a ženy činu, titáni starověkých bájí, jako byl třeba proslulý Prométheus, který přinesl lidem oheň, světlo poznání. Právě tento výjev na monumentálním obraze Antonína Procházky (7,5 × 13 m) zdobí průčelí auly Právnické fakulty Masarykovy univerzity, v níž se konají promoce a jiné univerzitní slavnosti. Takto dobrodružně, jako výpravy do neznámých a dosud neprozkoumaných míst světa, je obvykle chápán étos vědeckého poznání spojeného s živlem ohně.

Název knihy *Koráb pohádek* má však v sobě jiný étos, jehož povahu zrcadlí živel vody. Koráb zde není jen dopravním prostředkem, který nás přepraví do vzdálených exotických míst „za pohádkou“, ale sám je zvláštním místem – místem-pohádkou uprostřed nekonečné vodní hladiny moře či oceánu. V okamžiku, kdy na něj nastoupíme, ocitáme se rázem v jiném světě, ve světě fantastických zvířat, bytostí a neuvěřitelných příběhů. Ve světě, jež stvořila lidská představivost.

„A když jsme v přístavě vyřídili, co bylo potřeba, zahoukala loď, zvedla kotvy a vyplula zase na širé moře. Město se ztrácelo v dálce, až zmizelo docela a my byli opět se svou lodí sami.“ (BASS, Eduard. *Koráb pohádek*. Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 9.)

Když se odpoutáme od břehů hmotného světa, naše imaginace nám umožní pohrávat si s jeho odlesky na hladině vody, v nichž hmota ztrácí svoji pevnost a my se můžeme oddat proudu asociací a reflexí nebo se ponořit pod hladinu a vydat se do tajuplných hlubin, k věčným a smyslovou realitu přesahujícím aspektům našeho bytí. Bachelard, jehož poetiku živelů jsem si v tomto článku vypůjčila, připomíná, že voda je živlem materializované imaginace. S tímto elementem spojuje poznání, které se před námi vyjevuje jako poetické obrazy, a přiznává se ke svému obdivu k obrazům stvořeným z imaginace spjaté s vodním živlem, tedy takovým,



Jana Horáková, prodávající FF MU pro ediční činnost a vztahy s veřejností, při uvedení knihy *Koráb pohádek* v kavárně Univerzitního kina Scala. Na fotografii s tvůrci knihy – Petr Korkunka, ilustrátor, Nikola Kalinová, autorka grafické úpravy, a editorka knihy Hedvika Landová.

keré nejen popisují, ale „zpívají realitu“ (BACHELARD, Gaston. *Water and Dreams. An Essay on the Imagination of Matter*. Dallas: The Pegasus Foundation, 1999, s. 7.).

Můžeme říci, že Koráb pohádek je místem básníků, snílků a filozofů. Hrdinu plavícího se na korábu pohádek, tomto ostrovu lidské představivosti uprostřed vodní hladiny zrcadlící náš svět, ztělesňuje socha Augusta Rodina Myslitel, původně zvaná Básník, jejímž předobrazem byl údajně Dante Alighieri. Toto umělecké dílo symbolizuje poznání, ke kterému ve svých úvahách dospěl Bachelard, a to, že věda a básnická imaginace jsou dvě rovnocenné cesty lidského růstu a poznání. (pozn. Rodinův Myslitel se stal také motivem Týdne humanitních věd, který každoročně pořádá FF MU u příležitosti mezinárodního dne filozofie vyhlášeného organizací UNESCO.)

Koráb pohádek Eduarda Basse, pohupující se na vodní hladině a nořící svůj kýl pod její povrch, nám připomíná, že touha po poznání nemusí být jen prométeovská, dobovatelská, ale i kontemplativní, reflexivní a poetická.



* Eduard Bass, *Koráb pohádek*. Editorka Hedvika Landová. Brno: Masarykova univerzita (NAMU ve spolupráci s FF MU), 2016. 308 stran.